

การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาอุดมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-582-296-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019406

117145545

AN ANALYSIS OF THE MISSIONS OF
THE BUDDHIST UNIVERSITIES

Mr. Sumphant Yensumran

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Higher Education
Graduate School Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-582-296-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์
โดย นายสัมพันธ์ เย็นสำราญ
ภาควิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิดาร์ตน์ บุญนุช

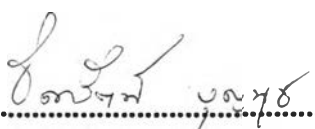

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. อถรร วัยราษฎร์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา โฉวีไสิกุล)

.....
อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิดาร์ตน์ บุญนุช)

.....
กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สิ้นลาร์ตน์)

สัมพันธ์ เย็นสำราญ : การวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ (AN ANALYSIS OF THE MISSIONS OF THE BUDDHIST UNIVERSITIES) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ธีรรัตน์ บุญชู, 360 หน้า, ISBN 974-582-296-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์เกี่ยวกับภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยสองแห่งคือ สภากาชาดมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการสถาปนาขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง ในระยะแรก ๆ ของการก่อตั้ง มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังมีได้ดำเนินงานอย่างสถาบันอุดมศึกษา เพิ่งมาเริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งที่กระทำต่อเนื่องและเด่นชัดซึ่งนับเป็นภารกิจของมหาวิทยาลัยคือ 1. ด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3. ด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา

ผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับภารกิจทั้ง 3 ด้าน โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์เน้นภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา ตามลำดับ ส่วนแนวโน้มในอนาคตมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังคงเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้านตามลำดับเช่นกัน ในการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน

ภาควิชา.....อุดมศึกษา.....
สาขาวิชา.....อุดมศึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2535.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C243662 : MAJOR HIGHER EDUCATION
KEY WORD: MISSIONS/BUDDHIST UNIVERSITIES

SUMPHANT YENSUMRAN : AN ANALYSIS OF THE MISSIONS OF THE BUDDHIST
UNIVERSITIES. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. THIDARAT BOONNUJ,
Ed.D. 360 pp. ISBN 974-582-296-5

This study was to survey the background, purpose, structure and mission of the Buddhist Universities, to survey the attitudes of the administrators and the instructors of the Buddhist Universities towards the mission of the Buddhist Universities, and to analyze the mission of the Buddhist Universities.

It was found that the Mahamakut Rajavidyalaya Educational Council under Royal Patronage and Mahachulalongkorn Rajavidyalaya under Royal Patronage, the two Buddhist Universities in Thailand, were established by King Rama V to be places for study Tipitaka and subjects of higher levels. In the early days of these establishment the Buddhist Universities were not administered the same as higher educational institutions until 1946. The continual and outstanding mission of these two Buddhist Universities were to provide the study for Buddhist Monks, to disseminate knowledge of Buddhism, and to serve as the center of knowledge for Buddhism.

Most of the administrators and the instructors of the Buddhist Universities have agreed with these three missions. The future trend of the Buddhist Universities will continue to emphasize these three missions and the administration of the Buddhist Universities will be in accordance with these objectives.

ภาควิชา.....อุดมศึกษา.....
สาขาวิชา.....อุดมศึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2535.....

ลายมือชื่อนิติ..... นงนิจ วัฒนวิจิตร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อ.ดร. นงนิจ วัฒนวิจิตร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้รับเมตตาจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทั้งสองแห่งคือ สภาการศึกษามหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พระเทพวราจารย์ (แบน กิตฺติสาโร) พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตญาโณ) พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) พระเมธาธรรมรส (พูนศักดิ์ วรรณโท) พระกวีวรรณ (ถวิล กนฺตสิริ) พระมหาวิเชียร ปัญญาวชิโร พระมหาพิสิฏฐ์ สุทธิโม พระมหาวรสิทธิ ดิถขญาโน ตลอดจนคณะผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทั้งสองแห่งที่เอื้ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูลการวิจัยด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบนมัสการ ขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต อาจารย์สมฤทธิ์ พันธุ์คุ้มเก่า ที่เมตตาให้คำแนะนำในการวิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในงานวิจัยนี้อย่างใกล้ชิด ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา โฉววิไลกุล คณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาอุดมศึกษา ที่ให้คำปรึกษาชี้แนะตลอดมา และอาจารย์ผ่องใส ศุภจรรยาภรณ์ ที่กรุณาให้ข้อคิดข้อเสนออันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัยนี้

ขอขอบคุณ คุณทินกร ทองสุขแท้ ที่ช่วยเหลือในการจัดพิมพ์ต้นฉบับงานวิจัยนี้ คุณอรพินท์ ทองเจริญชัยกิจ คุณรัชณี วงศ์วรรณ และอาจารย์ Gerald Fowers ฝ่ายพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมชิราษ ที่ช่วยจัดเตรียมบทคัดย่อ ตลอดจนคุณภัทรฤดี สุพัฒน์โสภณ และพี่ ๆ เพื่อน ๆ ทุกคนที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้ และท้ายที่สุดต้องขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่น้องในสกุล "เย็นสำราญ" ที่ช่วยเกื้อหนุนและเป็นกำลังใจที่สำคัญแก่ผู้วิจัยจนกระทั่งประสบความสำเร็จมา ณ โอกาสนี้

สัมพันธ์ เย็นสำราญ

บทคัดย่อภาษาไทย	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญตาราง	
สารบัญแผนภูมิ	

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการวิจัย.....	3
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	3
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
2	วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	ตอนที่ 1 ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา.....	6
	ความหมายของสถาบันอุดมศึกษา	6
	ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา.....	7
	หน้าที่หรือภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา.....	8
	ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา.....	11
	ตอนที่ 2 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	13
	สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.....	17
	มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.....	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	78
งานวิจัยเกี่ยวกับการกิจหรือหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา.....	78
งานวิจัยที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	79
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	84
ขั้นตอนดำเนินงานและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	84
ประชากร.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	86
การวิเคราะห์ข้อมูล	88
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในอดีต	89
ภารกิจช่วงปี พ.ศ. 2432-2489.....	89
ภารกิจช่วงปี พ.ศ. 2490-2527.....	98
ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในปัจจุบัน	109
ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์- เกี่ยวกับการกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	138
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	179
สรุปผลการวิจัย.....	180
อภิปรายผล.....	184
ข้อเสนอแนะ.....	193
รายการอ้างอิง	196

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	201
ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม.....	202
ข. รายนามผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้สัมภาษณ์.....	204
ค. หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	207
ง. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	210
จ. ความคิดเห็นของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากการสัมภาษณ์.....	222
ประวัติผู้วิจัย	360

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงจำนวนอาจารย์จำแนกตามประเภทอาจารย์ ของสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2534..... 44
2	แสดงจำนวนอาจารย์จำแนกตามคุณวุฒิ ของสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2534..... 45
3	แสดงรายได้และรายจ่ายของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2534..... 46
4	แสดงจำนวนอาจารย์จำแนกตามประเภทอาจารย์ ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2534..... 75
5	แสดงจำนวนอาจารย์จำแนกตามคุณวุฒิ ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2534..... 76
6	แสดงรายได้และรายจ่ายของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2534..... 77
7	แสดงการเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายกับการดำเนินงานของ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย..... 127
8	แสดงการเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายกับการดำเนินงานของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย..... 134
9	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ต่อภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร (ระดับอุดมศึกษา)..... 140
10	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ต่อภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา..... 143
11	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ต่อภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา..... 146

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อภารกิจด้านการให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร (ระดับอุดมศึกษา).....	151
13	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	154
14	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อภารกิจด้านการเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา.....	157
15	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ ต่อภารกิจด้าน การให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร (ระดับอุดมศึกษา).....	162
16	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ ต่อภารกิจด้าน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	165
17	แสดงความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อภารกิจด้าน การเป็นแหล่งรวมวิทยาการทางพระพุทธศาสนา.....	168

สารบัญแนมภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่	
1	แสดงการแบ่งส่วนงานของสภาการศึกษาหมมกุฎราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 24
2	แสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนงานของสภาการศึกษาหมมกุฎราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 25
3	แสดงแผนผังการบริหารงานของสภาการศึกษาหมมกุฎราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 26
4	แสดงการแบ่งส่วนงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 53
5	แสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 54
6	แสดงแผนผังการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์..... 55